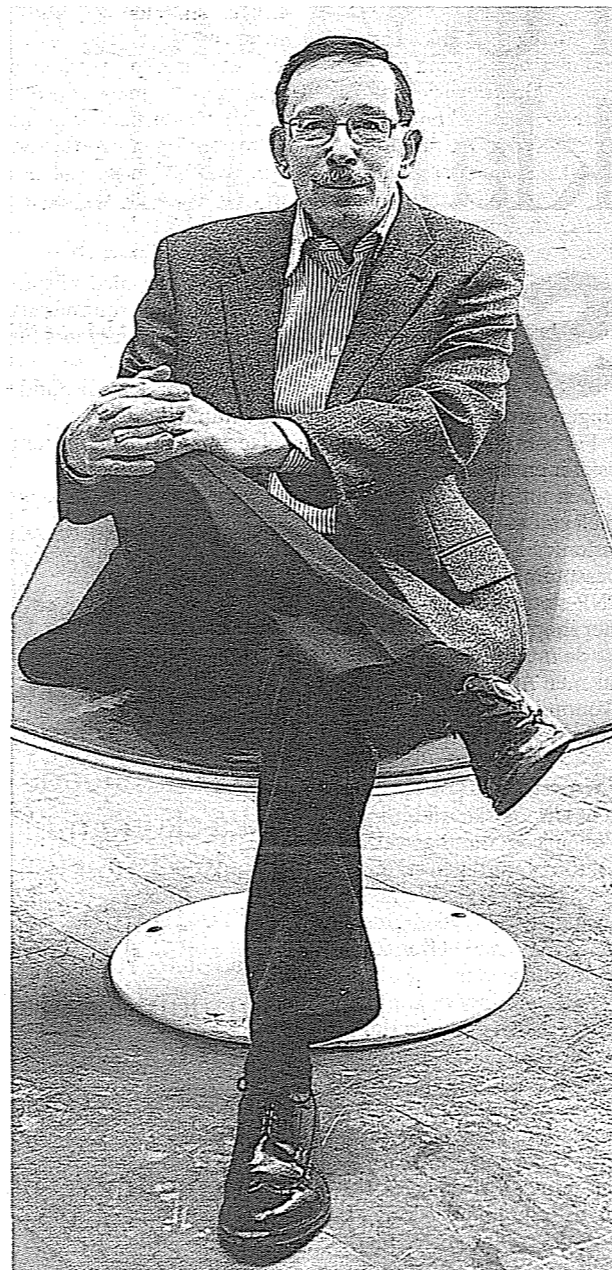


Skarp forskarkritik mot a-kassereform



SER STORA EFFEKTER. Att så många har lämnat a-kassorna är en direkt följd av reformen, hävdar Lars Calmfors, professor vid Stockholms universitet.

FOTO: IZABELLE NORDFJELL

Forskare slår larm inför avgörandet i avtalsrörelsen: regeringens reformering av a-kassan har byggt på en felaktig modell.

Syftet att tvinga fram lägre lönekrav har inte infriats. I stället hotas den svenska modellen av medlemsflykten från fack och a-kassa.

Förhandlingarna mellan fack och arbetsgivare inom industrin går mycket trögt. Trots att tiden för att komma överens på egen hand rinner ut i dag står parterna långt ifrån varandra och i morgon tisdag kallas medlarna in.

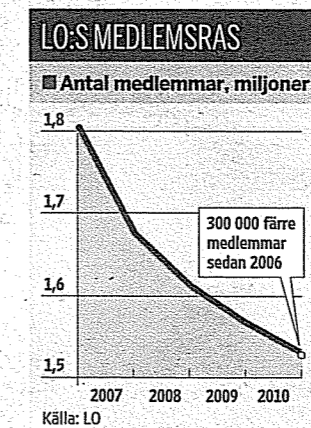
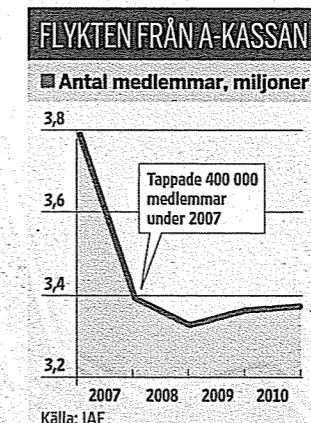
Samtidigt som avtalsrörelsen därmed går in i ett avgörande skede – med en månad kvar innan fredspikten upphör – dömer ledande arbetsmarknadsforskare ut regeringens försök att dämpa lönekraven genom att göra a-kassan dyrare.

"Inte så lyckat"

"Den här reformen var inte särskilt lyckad. Man kan vara ganska säker på att de effekter som regeringen eftersträvar inte uppnås. Samtidigt har det blivit stora negativa bieffekter", säger Lars Calmfors, professor vid Stockholms universitet.

Regeringen har lyft fram förändringen av a-kassan som en av sina viktigaste reformer. Finansminister Anders Borg hade knappt hunnit flytta in på finansdepartementet förrän a-kasseavgiften höjdes kraftigt den 1 januari 2007.

Nästa steg togs 2008 då de enskilda a-kassornas avgifter kopplades till andelen arbetslösa bland medlemmarna.



Reformen bygger på en nationalekonomisk modell som Anders Borgs statssekreterare Hans Lindblad var med och utformade under sin tid som forskare på Stockholms universitet.

Tanken är att facken ska bli mer försiktiga i sina lönekrav i och med att deras medlemmar får högre a-kasseavgifter om lönerna sticker i väg så pass mycket att arbetslösheten stiger. Det finns bara ett problem: modellen stämmer inte.

"Teorin bakom förändringen håller inte alls. Om regeringens a-kassereform har haft någon effekt är det den motsatta, att facken har krävt kompensation för medlemmarnas höjda avgifter. Det visar sig att fack med höga avgifter, som Hotell- och restaurangfacket, fick mer i förra avtalsrörelsen", säger Anders Kjellberg, professor vid Lunds universitet.

Grundläggande fel

Att utfallet av reformen inte har blivit som modellen förutsåg beror, enligt Anders Kjellberg och Lars Calmfors, på några grundläggande felantaganden.

"Ska facken utgå från a-kasseavgifterna när de formulerar sina krav måste de enskilda förbunden gå fram på egen hand. Industriavtalet och samordningen inom LO och Svenskt Näringsliv gör det i praktiken omöjligt", säger Anders Kjellberg.

Att den avsedda lönedämpande effekten inte har uppnåtts är dock inte forskarnas största bekymmer. Under 2007 lämnade 400 000 svenskar a-kassan, en minskning med hela 11 procent.

"Att så många lämnade a-kassorna är en direkt följd av reformen. Medlemsrasen är också störst där avgifterna gick upp mest", säger Lars Calmfors.

Han var själv handledare åt Hans Lindblad, när modellen togs fram, och känner i dag ett visst medansvar.

"En del av ansvaret faller på oss ekonomer som inte gjorde en fullständig analys som tog hänsyn till att medlemstalen skulle påverkas."

LO har tagit stryk

Även LO, vars medlemmar fick de största höjningarna av a-kassan, har tagit mycket stryk. Sedan 2006 har LO tappat 300 000 medlemmar eller drygt 15 procent.

Både Lars Calmfors och Anders Kjellberg ser risker med de kraftiga medlemsrasen. För samhällsekonomin är det inte bra att människor som skulle behöva en arbetslöshetsförsäkring står utanför, konstaterar Lars Calmfors. Vad LO:s medlemsras får för effekt är dock inte givet.

"Att facket försvagas kan leda till att deras förhandlingsstryka blir mindre, vilket kan ha en positiv effekt på sysselsättningen genom lägre löneökningar. Men mot det måste man ställa att mindre fack tar mindre samhällshänsyn. Vilken effekt som är starkast vet vi inte", säger han.

Svensk modell hotas

Anders Kjellberg går längre i sin kritik. Han menar att hela den svenska modellen med kollektivavtal nu riskerar att börja knaka i fogarna.

"Systemet bygger på en hög anslutningsgrad. Det finns nu en risk att kraven på lagstiftning höjs."

TOMAS NORDENSKIÖLD

tomas.nordenskiold@di.se

08-573 65153